

Ik noemde daar het woord afval. En met recht. Want een boos ongeloofig hart is geneigd „om af te wijken van den levenden God“.

Daar staat voor afwijken een woord dat beteekent: zich verwijderen van.

Wijken uit de nabijheid van. Het einde daarvan is: afvallen van den levenden God.

De Hebreërs liepen dat gevaar. Dat blijkt uit heel den brief.

Ze waren traag om te hooren (5:11). Ze hadden trage handen en slappe knieën (12:12). Ze liepen gevaar te verachten van de genade Gods (12:15).

Wat is dat vreeselijk: afvallen van den levenden God.

De Vader van onzen Heere Jezus Christus is geen doode afgod, maar de levende God. Dooden afgoden kunnen niet zegenen en niet vloeken.

„Zij moeten gedragen worden, want zij kunnen niet gaan; vrees niet voor hen, want zij kunnen geen kwaad doen, ook zoo is er geen goed doen bij hen“ (Jer. 10:5).

Als de eene afgod teleurstelt kan men rustig een andere kiezen.

Er verandert niets. Een doode afgod kan niet straffen in zijn toorn.

Maar anders is het met den levenden God. Hij doet al wat Hem behaagt, in tegenstelling met de afgoden (Psalm 115).

Als ik in den Bijbel lees van den levenden God moet ik altijd denken aan Jesaja 40, waar de HEERE verkondigd wordt in zijn wonderlijke macht, tegenover een afgod. Zullen we God vergelijken met een afgodsbeeld? dien men maakt van een stuk hout, terwijl een goudsmid wat versierselen aanbrengt?

Neen, we zullen opzien tot Hem, die de hemelen uitspannt als een tentdoek en die de Vorsten der aarde te niet maakt en de Rechters der aarde tot ijdelheid maakt. „Heft uw oogen op omhoog en ziet wie deze dingen geschapen heeft; die in getal hun heil voortbrengt, die ze alle bij name roept, vanwege de grootheid zijner krachten en omdat Hij sterk van vermogen is: daar wordt er niet één gemist“ (Jes. 40:26).

Hem zullen we vreezen. Ja, ook wij. Want deze vermaning om ons hart te bewaren en om niet af te wijken van den levenden God, geldt heden nog. Er zijn

verklaarders die letterlijk beweren, dat deze waarschuwing nu geen zin meer heeft. Zoo konden alleen de Hebreërs worden gewaarschuwd tegen terugval tot den oud-testamentischen eeredienst. Mogelijkheid van afwijken van den levenden God zou er nu niet meer zijn.

Ik denk dat we allen maar naar deze waarschuwing moeten luisteren.

Juist omdat ons meer licht geschonken is, is onze verantwoordelijkheid grooter.

Juist omdat de HEERE ons zoo groote zaligheid schenkt, is afwijken van den levenden God zooveel erger. Ik denk niet dat de HEERE ons in zijn Woord tegen onmogelijkheden waarschuwt. Ik vind het een wonderlijke redeneering als men zegt: Hier wordt wel tegen afval gewaarschuwd, maar eigenlijk is afwijken van den levenden God niet mogelijk! Waarschuwt God dan voor niets?

Wonderlijk is ook de volgende redentatie: De geloovigen hebben zich deze waarschuwing niet aan te trekken, zij worden niet bedoeld. Alleen zij, die nog niet tot het geloof kwamen, moeten zich maar laten gezeggen. De ongeloovigen hebben het zich maar aan te trekken.

Maar dan is alle waarschuwing in de lucht gesproken. De geloovigen immers, die zich willen laten gezeggen, hoeven niet te luisteren, want het gaat hun niet aan. En de ongeloovigen, die niet luisteren willen, leggen het vanzelf wel naast zich neer.

Laten we maar toezien. Allen en een iegelijk. Op ons zelf. En op onze broeders en zusters. Omdat we de gevoelige straf van den levenden God mogen ontgaan. En omdat we den zegen van den levenden God mogen deelachtig blijven.

Want in den weg van eenvoudig luisteren naar belofte en vermaning wil de HEERE zijn volk zegenen met vrede en troost.

„Want door de vermaningen wordt de genade medegedeeld; en hoe vaardiger wij ons ambt doen, des te heerlijker vertoont zich ook de weldaad Gods, die in ons werkt en zijn werk gaat dan allerbest voort. Welken God alleen toekomt, zoo vanwege de middelen, als vanwege de zaligmakende vrucht en kracht daarvan, alle heerlijkheid in der eeuwigheid. Amen“ (D. L. Hoofdstuk III en IV, 17).

H. J. J.

Geen leer der „doleerende kerken“

KERKELIJK LEVEN

We willen nog eenmaal ons bezig houden met het artikel van Prof. Van der Schuit. We herhalen, dat het ons niet om strijd begonnen is, maar om den vrede. Indien ik gelijk heb in mijn meening, dat de situatie hetzij in 1951, hetzij in 1892 anders geweest is, dan prof. v. d. Schuit geloofd, dan wordt een staketsel, dat er anders (prof. v. d. Schuit sprak immers van een „beginnel“) allicht wezen zou, weggenomen. Zoolang van beide kanten de ernstige wil er is, om te verbinden wat éénzeldfde belijdenis heeft, zal men ongetwijfeld een poging, om de situatietekening vrij van imaginaire trekken te houden, kunnen waardeeren, onverschillig, wie van beide partijen in die richting werkt.

Uit dit oogpunt nu krijgt het artikel van prof. v. d. Schuit bijzondere betekenis, waar hij gaat spreken over Kuyper's brochure „Separatie en Doleantie“.

In die brochure poneert Kuyper enkele dingen, waarmee prof. v. d. Schuit het niet eens is. Ik ben het ook niet. Het zal dan ook prof. v. d. S., naar ik vertrouw, nog steeds van harte verblijden, dat, voorzover in dit citaat — waarover straks — onjuiste meeningen aangaande wedergeboorte en doop worden verkondigd (de onderstelde wedergeboorte, „de onderstelling, dat de doopeling vooraf wedergeboren is“), duizenden menschen in 1944 hebben gewelgd, daarvoor het hoofd te buigen, Ouderlingen, diakenen, predikanten, kandidaten, professoren. Dat was in 1944. Toen had men, onder andere formules, ook dit misverstand bindend opgelegd, afgaande op ondoordachtig gedogmatiseeren van prof. Ridderbos (in een praeadvis), en op grove vergissingen van den naaststaanden professor Polman, die, hetgeen aangetoond is, van de weergave der opinie van de oudere gereformeerden niets terecht bracht. Dat we dit herzeggen is niet uit wellust, maar uit noodzaak. Prof. dr. J. Ridderbos heeft nog pas in een discussie met ondergeteekende aangaande Urinus beweerd, dat diens meening als twee druppels water leek op die van de desbetreffende bindend opgelegde formule van 1944. Dat beweren steunt op de meeningen van dr. Polman, in datzelfde praeadvis. Nu de een de fouten van den ander nog altijd naschrijft, is het noodig, aan dat fout-zijn te blijven herinneren.

Nu hebben in 1944 velen gezegd: nu die meening bindend opgelegd is, nu moeten we die binding afwijzen. De anderen spraken: dan verbiedt de Heere u te preeken, ga weg. Wij bleven. Toen liepen de anderen van ons vandaan.

Nu zegt prof. v. d. Schuit: maar de doleerende KERKEN hebben óók al geleerd, wat Kuyper sprak; wij waren dus wijs, toen wij al in 1892 uitspraken: met die kerken geen vereniging.

Op dát punt moeten we dus even doorpraten. De vraag is dus: hebben de doleerende KERKEN dat geleerd vóór 1892?

Prof. v. d. Schuit zegt: ja.

Ik zeg: neen.

Hoor eerst precies wat prof. v. d. Schuit zegt:

In 1890 schreef Dr A. Kuyper zijn bekende brochure „SEPARATIE EN DOLEANTIE“. Hier worden dus twee kerkengroepen gekarakteriseerd. Hier worden kerken tegenover of zoo ge wilt naast elkaar geplaatst, die uit de Afscheiding en uit de Doleantie zijn opgekomen.

Wat leerden de Kerken, die de lijn der doleantie volgden?

Daarna geeft hij het citaat, dat bijna letterlijk is (bij Kuyper staat niet „veronderstelt“, doch „onderstelt“), en dat dan aldus luidt:

„En ditzelfde standpunt nu neemt Voetius en het Gereformeerde Kerkrecht ook ten opzichte van de gedoopten in. Onze kerken doopen niet, als konden zij door den Doop iemand wederbaren, maar in de onderstelling, dat de doopeling vooraf wedergeboren is. Waar men dat niet onderstelt mag niet gedoopt worden. Elke doopeling, ook het kleinste kind, wordt dus niet gedoopt om hem daardoor eerst in het Lichaam van Christus in te lijven, maar, als zijnde een LIDMAAT VAN CHRISTUS, d.w.z. als zijnde een lid van zijn mystiek-geestelijk lichaam“.

Als een bewijs, dat ook de doleerende KERKEN het zoo leerden als Kuyper hier geconstrueerd heeft, voert prof. v. d. Schuit het volgende aan:

Kuyper heeft nooit verheeld, dat dit de leer der Doleerende KERKEN was, en hij heeft NOOIT gezegd noch er op gedoeld, dat dit slechts een PRIVÉ gevoelen van hem was.

Tot zoover prof. v. d. S.

Met dat laatste zinnetje begin ik. Hier staat: Kuyper heeft nooit gezegd, en ook nooit erop gedoeld, dat dit slechts een privé gevoelen van hem was. Hij heeft integendeel nimmer verheeld, dat het de leer der Doleerende Kerken was.

Tegenover deze bewering van prof. v. d. Schuit plaats ik, voor de tweede maal, de bewering: Kuyper heeft minstens tweemaal, in de nederlandse taal, en in de engelsche, gezegd: dit is mijn privé gevoelen; het is niet de leer der kerken, en het mag ook niet de leer der kerken worden, zoolang nog velen anders denken. Kuyper was niet zoo dwaas, als zijn epigonen in 1944 geweest zijn; hij zou die kerkseuring, welke Ridderbos-Aalders-Polman-Grosheide hebben doorgedreven met hun binding, niet hebben goedgevonden. Dáár was hij te wijs voor.

Misschien denkt iemand, dat Kuyper die gedachte: „mijn opvatting is geen leer der kerken“, pas heeft uitgesproken NA 1892. NÁ dat de bekende christelijke gereformeerden hadden gezegd: we willen met de doleerende kerken niet vereenigen.

Maar dan vergist zoo iemand zich. Kuyper heeft dat gezegd in 1891. Juli 1891 verscheen zijn publicatie in het engelsch. In hetzelfde jaar ook in het neder-

landsch, nl. in „Calvinisme en Revisie“, Amsterdam, J. A. Wormser. De engelsche publicatie was geweest in The Presbyterian and Reformed Review, Philadelphia.

Het blijkt noodig, dat we dit citaat nóg eens uit de doekjes doen. Hoewel, we hebben het reeds eerder gegeven, en wel vrij kort nadat ons blad weer verscheenen kon na den oorlog der Duitschers en der synode, immers in De Reformatie van 6 Oct. 1945, bl. 6, kolom 2 en 3, en bl. 7, kolom 1 en 2. In den vorm van een „samenspraak“, zoo smeuig dus, als men van een krant maar verlangen kan.

In zijn publicatie, engelsch en nederlandsch, geeft Kuyper eerst in krasse termen zijn eigen kijk op den doop op grond van onderstelde wedergeboorte. Hij redeneert precies zoo, als later prof. Grosheide verklaarde, dat de synode van 1944 had geredeneerd ten bewijze, dat cand. H. J. Schilder in strijd was met de belijdenis (brief van Grosheide in qualiteit van commissievoorzitter aan ds J. Waagmeester, ook onzerzijds gepubliceerd).

Kuyper evenwel zegt d a a r n a: al meen IK het nu zoo te moeten zien, wat die onderstelde wedergeboorte betreft, daarom hebben de BELIJDENISSEN het nog niet zoo gezegd. Ze MOCHTEN het ook niet zeggen.

Ja, ja, dat zegt Abraham Kuyper. Ze MOCHTEN het ook zoo niet zeggen: „immers, de Heilige Schrift — aldus Kuyper — is er niet op ingericht, om onze weetgierigheid te bevredigen, of ons te doen doordringen in geheimenissen, maar strekt alleen om hen, die de Heilige Schrift lezen of haar prediking hooren, en die dus op ouder leeftijd zijn, te zeggen, wat ZIJ te gelooven en te doen hebben. En daaraan nu houden zich ook onze Calvinistische Symbolen, VERDER DAN DE H. SCHRIFT GAAN ZE NIET; EN VERDER MOCHTEN ZE NIET GAAN“.

Ja, ja, dat is allemaal van Kuyper.

Die zei dus rustig: niet zoo iets doen, als wat die synode van 1944 toch gedaan heeft. Hij zou zeggen: zij, die in 1944 op dat punt van die ééne der zooveel formules bezwaar hadden, denken anders dan ik, wat ze ook nooit onder stoelen of banken gestoken hebben, maar asjeblijft, jaag ze niet weg, en bind geen mensch aan dit privé gevoelen.

Zeg niet, dat Kuyper dit zoo maar per ongeluk zijn pen heeft laten ontglippen. Of dat hij het wegstopte in een bijzinnetje. Neen, hij gaat er nog verder op in. Hoor maar:

„Een tweede reden“ (van dat zwijgen der belijdenissen over Kuyper's privé gevoelen) „is, dat ze nooit in hun belijdenis opnamen WAT THEOLOGISCH NOG NOOIT TOT HELDERHEID GEKOMEN WAS. En overmits nu de samenhang tusschen den doop en het voorafgaand werk Gods in de jonge kinderen wel theologisch ter sprake gebracht en gedeeltelijk toegelicht, maar nog niet tot heldere formuleering gekomen was, bleven ze op dit punt allicht al te sober“.

Dat schreef Kuyper in 1891. De belijdenissen zijn wel „al te sober“, maar toch: alleen de belijdenissen binden. En Kuyper zou dus nooit zijn KERKEN kunnen laten belijden, wat nog nooit beleiden was.

Hiermee is, meen ik, de stellige verzekering van prof. Van der Schuit door Kuyper zelf weersproken. En feitelijk is daarmee de zaak, waarover wij thans met elkaar verschillen, afgehandeld.

Maar we gaan graag met elkaar twee mijlen, als het helpen kan om den goeden weg te vinden. Daarom nog even het volgende.

Misschien zeggen sommige lezers: alles goed en wel, maar je kon in 1892 toch wel zien, dat Kuyper er sterk op stond, dat men zoo gauw mogelijk in de belijdenis zijn privé meening zou vastleggen. En dus zijn in 1892 Van Lingen en de anderen al vast op zoo'n dreigende vastlegging en binding gaan rekenen.

Maar ook op dit punt heeft Kuyper zijn best gedaan te zeggen: dat wil ik niet, zoolang gij niet wilt.

Lees maar, wat hij verder schrijft. Enkele regels verder poneert hij: „dat de Calvinistische kerken, krachtens hun Calvinistisch BEGINSEL“ (van „beginnel“ sprak prof. v. d. Schuit, hier hebt ge Kuyper over wat hij voor het „beginnel“ van alle calvinistische kerken houdt) „... bij haar belijdenis geen ander doel voor oogen zich stelden, dan om een echo op het Woord van God te geven. Dat ze... eerst dan spraken, als er een STEMME Veler WATEREN TEGELIJK UIT ALLE GEREFORMEERDE KERKEN OPGING. En... dat ze ook dan nog in hun sober spreken zich bepaalden tot datgene, wat bij het Licht des Geestes, door de studie der theologie, tot genoegzame helderheid en evidentie was gebracht“.

Nog niet kras genoeg? Best, dan nóg een schepje er boven op.

Kuyper verklaart even verder, dat een eventuele „rijker ontbloeiing zoo ALGEMEEN IN DE KERKEN MOET ZIJN DOORGEDRONGEN, dat niet de eene helft der kerkeraden of classes haar meening aan de andere oplegt, maar dat de kerken saam IN HAAR GROOT GEHEEL, des aangaande EENZELFDE EENPARIG GETUIGENIS GEVEN“. Men mag volgens Kuyper niet binden, eer ook de overige buitenlandse kerken tot gelijke overtuiging moeten gekomen zijn. „VAN EEN ELKAAR OVERSTEMMEN, VAN EEN MEERDERHEID EN EEN MINDERHEID MAG HIER GEEN SPRAKE ZIJN“.

Tot zoover Kuyper over het privé-gevoelen-en-niet-meer-zijn van de bekende opinie van Kuyper.